



## ΣΥΝΟΨΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Επιμέλεια: Διονυσία Τσολάκη

**ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ  
ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ JEAN MONNET ΣΤΗ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ (ΗΠΑ),  
ΜΟΝΤΡΕΑΛ ΚΑΙ ΚΙΝΓΚΣΤΟΝ (ΚΑΝΑΔΑΣ)**



Στα πλαίσια του προγράμματος **Jean Monnet Project EUVadis "Intercultural Dialogue, EU Values and Diversity"** του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών) πραγματοποιήθηκε από 12/11/2022 έως 20/11/2022 επίσκεψη ακαδημαϊκής μελέτης και έρευνας σε κορυφαία πανεπιστήμια των Ηνωμένων Πολιτειών και του Καναδά, με δομημένες συζητήσεις/συνεντεύξεις με διαπρεπείς ακαδημαϊκούς. Η επίσκεψη χρηματοδοτήθηκε από τη Δράση Jean Monnet (Πρόγραμμα ΕΕ Erasmus+).

Η ερευνητική ομάδα αποτελούνταν από την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια και Ακαδημαϊκή Υπεύθυνη του προγράμματος [Δέσποινα Αναγνωστοπούλου](#), τον Δρ. [Νικόλαο Γαϊτενίδη](#) και την Υποψήφια Διδάκτορα [Διονυσία Τσολάκη](#).

**Στην πόλη της Νέας Υόρκης στις ΗΠΑ** πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις:



A) στη **Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης (NYU)** όπου η ερευνητική ομάδα συζήτησε αρχικά με την Καθηγήτρια [Gráinne de Búrca](#) και στη συνέχεια παρακολούθησε διάλεξη του τέως Πρωθυπουργού της Ιταλίας και νυν Δικαστή στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο της εν λόγω χώρας, [Guiliano Amato](#).

B) στη **Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Columbia** όπου πραγματοποιήθηκε συνάντηση με τον Καθηγητή [George Bermann](#).

Και στα δύο πανεπιστήμια είχε ζητηθεί και δόθηκε στους ερευνητές πρόσβαση στις βιβλιοθήκες ώστε να διεξαχθεί συναφής έρευνα σχετική με τα ακαδημαϊκά δοκίμια που ετοιμάζονται στο πλαίσιο του προγράμματος Jean Monnet Project EUVadis "Intercultural Dialogue, EU Values and Diversity".

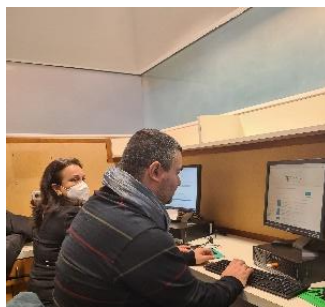
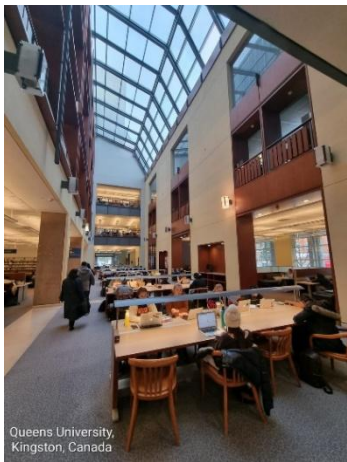
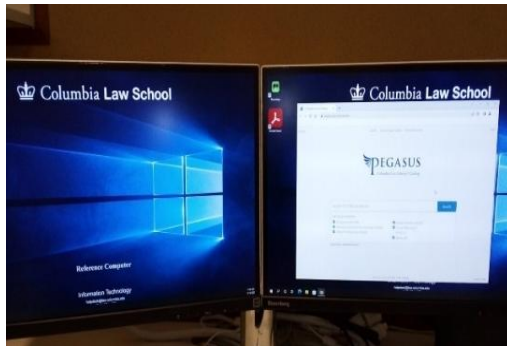


**Στην πόλη Μόντρεαλ του Καναδά** η ερευνητική ομάδα συναντήθηκε:

A) με τον Καθηγητή [François Crépeau](#) (**Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου McGill**), πρώην Ειδικό Εισηγητή των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών, καθώς και με

B) τις Καθηγήτριες [Maria Popova](#) (**McGill University**) και [Christine Rothmayr Allison](#) (**Universite de Montreal**), που είναι μέλη του Κέντρου Αριστείας Jean Monnet.

Η επίσκεψη ολοκληρώθηκε στο **Πανεπιστήμιο Queen's** στην πόλη Kingston του Καναδά, όπου οι ερευνητές είχαν την ευκαιρία να συνομιλήσουν με τον Επίκουρο Καθηγητή [Stephen Larin, Αναπληρωτή Διευθυντή του Centre for the Study of Democracy and Diversity](#). Στα πλαίσια της επίσκεψης, πραγματοποιήθηκε προγραμματισμένη ξενάγηση στην ιδιαίτερως ενδιαφέρουσα βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου και έρευνα από την ομάδα για τις ανάγκες του προγράμματος.



## Ερευνητικά αποτελέσματα από τις δομημένες συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της επίσκεψης ακαδημαϊκής μελέτης και έρευνας



Η Gráinne de Búrca, (Καθηγήτρια Νομικής στην Έδρα Florence Ellinwood Allen του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης με ειδίκευση στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) απάντησε σε ερωτήσεις σε σχέση με το [πρόσφατο άρθρο](#) της για τα φαινόμενα οπισθοχώρησης του Κράτους Δικαίου, της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της Δημοκρατίας στην Πολωνία και στην Ουγγαρία μέσα από τη νομολογία του ΔΕΕ.

Επανελάβε την πεποίθησή της ότι το κύριο πρόβλημα που προκαλεί την ανεπαρκή ανταπόκριση της ΕΕ στον αυξανόμενο αυταρχισμό που τεκμηριωμένα παρατηρείται στα ανωτέρω κράτη μέλη άπτεται πολύ περισσότερο της αναγκαίας πολιτικής βούλησης και πολύ λιγότερο της ύπαρξης των κατάλληλων νομικών εργαλείων. Λαμβάνοντας υπόψη τα τελευταία αποτελέσματα των εκλογών στην Ιταλία, σχολίασε επίσης τη σχετική αδυναμία πρόβλεψης όσον αφορά τις πιθανές επιπτώσεις στο Κράτος Δικαίου και στο επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς οι εξελίξεις αυτές θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως μια ακόμη έκφανση του φαινομένου της ήδη ραγδαίας ανόδου πολιτικών κομμάτων ή κινημάτων που αμφισβητούν ανοιχτά τις θεμελιώδεις αξίες της φιλελεύθερης δημοκρατίας.

Όσον αφορά την αναγκαία συνεκτική στρατηγική κατά αυτού του αυξανόμενου αυταρχισμού, αυτή θα μπορούσε να περιλαμβάνει συγκεκριμένες κόκκινες γραμμές σχετικά με τον σεβασμό των θεμελιωδών αξιών της ΕΕ, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να γίνονται σεβαστοί και να αντιμετωπίζονται ικανοποιητικά οι συναφείς φόβοι και οι ανάγκες των πολιτών.

Επιπλέον, η Gráinne de Búrca στην ερώτηση αναφορικά με την ασάφεια της χρησιμοποιούμενης ορολογίας στον συγκεκριμένο επιστημονικό τομέα, υποστήριξε ότι αν και η διαδικασία της «θέσπισης κανόνων δικαίου γύρω από το κράτος δικαίου» είναι ζωτικής σημασίας και έχει θετικά αποτελέσματα στην παραγωγή συγκεκριμένων νομικών εννοιών, συγκεκριμένου περιεχομένου και επιλογών εκτελεστότητας που συνδέονται με τις αρχές και τις αξίες της ΕΕ, ιδίως χάρη στις προσπάθειες ερμηνείας του ΔΕΕ, μολαταύτα απαιτείται περαιτέρω δημόσιος διάλογος και ερμηνευτικές διευκρινίσεις. Όσον αφορά την εν δυνάμει δεσμευτική ισχύ του άρθρου 2 (εδάφιο 2) ΣΕΕ, η Καθηγήτρια επισήμανε τον πρωταρχικά φιλόδοξο και συμβολικό χαρακτήρα του άρθρου, το οποίο, με θετικό τρόπο τη δέσμευση της ταυτότητας της ΕΕ στις αξίες της φιλελεύθερης δημοκρατίας και προσκαλεί σε περαιτέρω νομικά δεσμευτική χρήση του βάσει συγκεκριμένου εξειδικευμένου νομικού περιεχομένου.

Αναφορικά με τις πολιτικές της ΕΕ κατά την περίοδο της κρίσης του Ευρώ και αντίστοιχα κατά την προσφυγική κρίση του 2015-16 ως πιθανές προκλήσεις για τις θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ εστίασε στις πτυχές των συγκεκριμένων πολιτικών που προέβλεπαν την επιλεκτική έξοδο από την Ενωσιακή έννομη τάξη, η οποία βασίζεται στις



Κράτος Δικαίου, και την καταφυγή σε διεθνείς συμφωνίες (π.χ. Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας και «Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας του 2016»). Στη σχετική ερώτηση εξέφρασε την άποψη ότι και στις δύο περιπτώσεις υπήρξαν «σαφείς παραβιάσεις συγκεκριμένων νομικών αρχών και του συνταγματικού τους πλαισίου». Ωστόσο, οι περιστάσεις έκτακτης ανάγκης θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την εφαρμογή της καθιερωμένης προσέγγισης της «αρχικής προσφυγής στο Διεθνές Δίκαιο και της μετέπειτα ενσωμάτωσης των σχετικών μηχανισμών στο Δίκαιο της ΕΕ».



Προσέθεσε στη συνέχεια, όσον αφορά τον ρόλο των ευρωπαϊκών οργανισμών της Europol και της Frontex στην υπονόμηση του κράτους δικαίου στο πλαίσιο του σχετικού επιχειρησιακού συστήματος διοικητικής συνεργασίας για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, της μετανάστευσης και των πολιτικών ασύλου, ότι η έννοια της επείγουσας κατάστασης δεν θα μπορούσε να εφαρμοσθεί και στην περίπτωση τους καθώς λειτουργούν με μόνιμο χαρακτήρα και σε διαρκώς εξελισσόμενη βάση. Επιπροσθέτως, η Gráinne de Búrca πρότεινε ορισμένες νομικές λύσεις για τις προκλήσεις αυτές, οι οποίες περιλαμβάνουν την προσχώρηση της ΕΕ στην ΕΣΔΑ ή τις σχετικές ειδικές διαδικασίες των Ηνωμένων Εθνών (εκθέσεις Ειδικών Εισηγητών ή ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων) ως ένα αποτελεσματικό εξωτερικό σύστημα λογοδοσίας/ελέγχου και την αλλαγή προσέγγισης του ΔΕΕ όσον αφορά τον έλεγχο και τη διαρκή θωράκιση των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της ΕΕ σε περιπτώσεις πιθανών παραβιάσεων του κράτους δικαίου.

Τέλος, σε ερώτηση σχετικά με το νομικό πλαίσιο για την προστασία των μειονοτήτων σε Ενωσιακό επίπεδο λαμβάνοντας υπόψη την πολιτική του Γαλλικού Κράτους που απορρίπτει κάθε αναφορά σε εθνικές, φυλετικές ή εθνοτικές μειονότητες καθώς επίσης και τους σαφείς περιορισμούς των αρμοδιοτήτων της ΕΕ (άρθρο 4 ΣΕΕ: Σεβασμός της ΕΕ για τις «εθνικές ταυτότητες», τις εσωτερικές «θεμελιώδεις δομές» και την «εδαφική ακεραιότητα» των κρατών μελών) τόνισε τον μηδαμινό αντίκτυπο που έχει η συναφής νομοθεσία της ΕΕ καθώς και τα πολυάριθμα σημαντικά κενά της στον τομέα της καταπολέμησης των διακρίσεων με αποτέλεσμα την εύλογα αντίστοιχη περιοριστική ερμηνεία της από το ΔΕΕ.

Ο Καθηγητής **George Bermann** (Columbia University Law School) αναφέρθηκε στη σχέση μεταξύ του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του δικαίου των ΗΠΑ. Ο ίδιος έχει συγγράψει εγχειρίδιο για το δίκαιο της Ένωσης όπου τονίζει τη σημασία της σύγκρισης αυτής. Στη συνέχεια, έγινε αναφορά και στο βιβλίο [Integration Through Law](#) και στη [σχετική κριτική](#), όπου είχε γίνει συστηματική προσέγγιση μεταξύ των ομοιοτήτων και διαφορών σε πολλούς τομείς του αμερικανικού δικαίου και δικαίου της ΕΕ (τότε ΕΟΚ). Σε ερώτηση σχετικά με τη σύγκριση των αξιών της ΕΕ με τις αμερικανικές αξίες τόνισε τη διαφορά και τη μεγάλη έμφαση που δίνει το Αμερικανικό Σύνταγμα στην ελευθερία της έκφρασης. Όσον αφορά τη σύγκριση μεταξύ της αρχής της δέουσας διαδικασίας (due process) και της αξίας του κράτους δικαίου, απάντησε ότι η ενωσιακή αξία του κράτους δικαίου είναι ευρύτερη σε σχέση με την αρχή του Αμερικανικού Συντάγματος.



Ο Καθηγητής **François Crépeau** (Κάτοχος της έδρας Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου Hans Tamar Oppenheimer, στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου McGill, πρώην διευθυντής του κέντρου

Mc Gill για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον νομικό πλουραλισμό από το 2015 έως το 2020 και πρώην ειδικός εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών από το 2011 έως το 2017) ανέλυσε την ιδιαίτερα πειστική άποψή του όσον αφορά τον προβληματικό τρόπο διαχείρισης των μεταναστευτικών κρίσεων στην Ευρώπη, ο οποίος αποδίδεται κυρίως στην άρνηση παραδοχής της μονιμότητας του φαινομένου της μετανάστευσης και στην εφαρμογή δύο μέτρων και δύο σταθμών. Επίσης, εξήγησε ότι ο «πολιτικός στρουθοκαμηλισμός» οφείλεται και στη συνακόλουθη έλλειψη συναντίληψης ως προς τα δεδομένα που σχετίζονται με τη μετανάστευση, με την ένταξη των μεταναστών και με τις σχετικές πολιτικές, παρά την κάποια πρόοδο που έχει παρατηρηθεί στον τομέα της μετανάστευσης τόσο σε εθνικό επίπεδο στη Γερμανία και στη Γαλλία όσο και σε επίπεδο ΕΕ με την πρόσφατη ενεργοποίηση της Οδηγίας για την Προσωρινή Προστασία έξι εκατομμυρίων Ουκρανών προσφύγων.



Ωστόσο, εξηγώντας την απαισιοδοξία του για το βραχυπρόθεσμο μέλλον αλλά την ταυτόχρονη αισιοδοξία του σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, υποστήριξε ότι τα κράτη έχουν ήδη επίγνωση ότι η διευκόλυνση της κινητικότητας σε συνδυασμό με τις επενδύσεις για την ένταξη των μεταναστών είναι ο σωστός τρόπος εξέλιξης, αν και για την επίτευξη της αναγκαίας αλλαγής στη νοοτροπία θα απαιτηθεί λίγο περισσότερος χρόνος ώστε να γίνει πραγματικότητα στις ευρωπαϊκές κοινωνίες (ίσως η επόμενη γενιά να αποδεχτεί, και να υπερασπιστεί την πολυμορφία).

Επίσης, τόνισε ότι το Παγκόσμιο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση, το οποίο ενσωματώνει ορισμένα κοινωνικά δικαιώματα για όλους τους μετανάστες ανεξαρτήτως του καθεστώτος στο οποίο πιθανώς έχουν ενταχθεί, θα μπορούσε να παράσχει ένα συνεκτικό, στρατηγικό και μακροπρόθεσμο εννοιολογικό πλαίσιο για τη διευκόλυνση της κινητικότητας (όρος που αναφέρεται 62 φορές στο κείμενό του), παρά τον διακηρυκτικό και μη δεσμευτικό χαρακτήρα του. Για τον σκοπό αυτό απαραίτητη προϋπόθεση είναι να αναπτυχθεί ο κατάλληλος πολιτικός διάλογος-επιχειρηματολογία ώστε να πειστούν οι πολίτες να ακολουθήσουν την κατεύθυνση της σταδιακής και αποτελεσματικής εφαρμογής του. Πρόσθεσε, επίσης, ότι οι μετανάστες μπορούν πράγματι να συμβάλλουν στην αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης αντί να θεωρείται ότι στερούν θέσεις εργασίας από τους ημεδαπούς.

Ως εκ τούτου, αυτή η πρακτική χρηστή διακυβέρνησης, παρά τα όποια πιθανά περίπλοκα προβλήματα και παρά την ανάγκη εξασφάλισης της αναγκαίας χρηματοδότησης, είναι επωφελής τόσο για την οικονομία της χώρας υποδοχής όσο και για τους πρόσφυγες όσον αφορά τη δυνητική οικονομική ανάπτυξη και την απόκτηση δεξιοτήτων αντίστοιχα. Ο Καθηγητής Crépeau προσδιόρισε, επίσης, τους βασικούς τομείς στους οποίους πρέπει να γίνονται επενδύσεις με σκοπό την ένταξη των μεταναστών όπως π.χ. μαθήματα εκμάθησης της γλώσσας, ημερήσια φροντίδα για τα ανήλικα παιδιά και εγκαταστάσεις διαμονής, ενώ τόνισε τον σημαντικό ρόλο των πόλεων και των δήμων στην εφαρμογή αυτών των πολιτικών ένταξης με βάση το παράδειγμα της Αυστραλίας. Όσον αφορά την αρνητική κριτική από την πλευρά των εθνικιστών οι οποίοι χαρακτηρίζουν αυτές τις πολιτικές ένταξης ως ανεπιτυχείς, παρατήρησε ότι η βασική αιτία της αποτυχίας τους συνδέεται με τη σχετική ρητορική και τα ανάλογα μυθεύματα αλλά και τις πρακτικές αποτροπής δυνητικών μεταναστευτικών κινήσεων και ελέγχου της εγκληματικότητας που έχουν αποκτήσει

κυρίαρχη θέση στους τρόπους αντιμετώπισης της παράτυπης μετανάστευσης, κυρίως όσον αφορά τις περιπτώσεις μουσουλμάνων γυναικών.

Ανέπτυξε επίσης την άποψη ότι όλα τα κοινωνικά δικαιώματα θα πρέπει να μην εξαρτώνται από την ιθαγένεια και να συνδέονται αντ' αυτού με τη μόνιμη διαμονή (συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων ψήφου). Σχετικά με την ενεργοποίηση της Οδηγίας για την Προσωρινή Προστασία τον Φεβρουάριο του 2022 και την ως σήμερα παρεχόμενη αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών, ισχυρίστηκε ότι η συνολική θετική αντιμετώπιση της κατάστασης θα αποτελέσει μεγάλη και ουσιαστική ευκαιρία για την αλλαγή παραδείγματος των αντίστοιχων πολιτικών της ΕΕ στο εγγύς μέλλον, παρά τις υπό επεξεργασία νομοθετικές προτάσεις του Νέου Συμφώνου για το Άσυλο και τη Μετανάστευση και τις πολιτικές επιφυλάξεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Όσον αφορά τον σχετικισμό της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τις διαδικασίες ένταξης (αφομοίωση) και την αντίστοιχη πρόσφατη νομολογία, ο καθηγητής Créreau τόνισε την ανάγκη για ανοικτό και συνεχή διάλογο στις κοινωνίες σχετικά με την πολυμορφία, τη ανάμιξη των πολιτισμών και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τέλος, επέκρινε τη σχετική γαλλική νομική προσέγγιση καθώς η αρχή της *Laïcité* ως κοσμική παράδοση αντιβαίνει στα ανθρώπινα δικαιώματα, αφού εστιάζει στις επακόλουθες έμμεσες διακρίσεις αντί στην ελεύθερη επιλογή. Έτσι περιορίζεται υπερβολικά και για εσφαλμένους λόγους η θρησκευτική ελευθερία, χειραγωγώντας τους ανθρώπους και επιβάλλοντας συγκεκριμένο τρόπο ζωής.

Ο **Stephen Larin** (Επίκουρος Καθηγητής Πολιτικών Σπουδών στο Queen's University του Kingston στον Καναδά, Συντονιστής Πρακτικής Άσκησης στις Πολιτικές Σπουδές και Αναπληρωτής Διευθυντής του Κέντρου Μελέτης της Δημοκρατίας και της Πολυμορφίας) απάντησε σε σχετική ερώτηση και διασαφήνισε τη σχέση μεταξύ της διπολιτισμικότητας, της πολυπολιτισμικότητας, της διαπολιτισμικότητας και της κοινωνικής ένταξης, λαμβάνοντας υπόψη τον τρόπο προσέγγισης των ανωτέρω θεμάτων στον Καναδά. Ειδικότερα, εστίασε στη σταδιακή ανάπτυξη των αντίστοιχων μεταναστευτικών πολιτικών ένταξης, τη δυναμικά επιθυμητή δημιουργία μιας κοινής ταυτότητας καθώς και τη θεωρητική διαμόρφωση των παραπάνω όρων από τον καθηγητή Kymlicka, που είναι μέλος του Κέντρου Μελέτης της Δημοκρατίας και της Πολυμορφίας.

Όσο για τις ευρωπαϊκές εκδοχές της πολυπολιτισμικότητας, υποστήριξε ότι δεν έχουν τα βασικά τυπικά χαρακτηριστικά ενός αυθεντικού προγράμματος ένταξης που θα μπορούσε να υποστηρίξει με επιτυχία την πολυμορφία. Ως εκ τούτου, η «ανακηρυγμένη αποτυχία» τους δεν αποτελεί μεν έκπληξη αλλά ούτε και είναι ακριβής.

Ανέφερε, επίσης, την έλλειψη συγκεκριμένου πλαισίου πολιτικής που να αντιμετωπίζει τις συγκρούσεις μεταξύ των μειονοτικών εθνοτικών ομάδων στον Καναδά. Αναλύοντας το θέμα της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων στις αυτόνομες περιοχές των ιθαγενών (Ινουίτες και Ινδιάνοι), τόνισε τη σημασία των συναφών Συνθηκών μεταξύ του Καναδικού Κράτους και των αυτοχθόνων πληθυσμών, καθώς και τις εγγυήσεις του Καναδικού Συντάγματος ως τους καθοριστικούς παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για την αντιμετώπιση των αντίστοιχων αμφιλεγόμενων



πρακτικών.

Όσον αφορά τις αξίες του άρθρου 2 ΣΕΕ και τις πολιτικές δεσμεύσεις του 2<sup>ου</sup> εδαφίου, ο καθηγητής Larin αναγνώρισε την κατά κύριο λόγο συμβολική και διακηρυκτική λειτουργία τους και τη συμβατότητά τους με τις αρχές της πολυπολιτισμικότητας και της διαπολιτισμικότητας. Ωστόσο, τόνισε την ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση της πρακτικής αποτελεσματικότητας των αξιών αυτών όσον αφορά τους σχετικούς μηχανισμούς πολιτικής (policy mechanism). Τέλος, υποστήριξε ότι αυτές οι κοινές αξίες δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως εργαλείο αποτροπής της μετανάστευσης. Με βάση τον δέοντα σεβασμό στην ελευθερία της σκέψης, η εφαρμογή τους θα πρέπει επίσης να επικεντρώνεται στην πρακτική έκφραση της συμπεριφοράς του πολίτη και όχι στον θεωρητικό ή φιλοσοφικό εσωτερικό πυρήνα των πεποιθήσεών του.

Η **Christine Rothmayr Allison** (Καθηγήτρια στη Σχολή Τεχνών και Επιστημών, τμήμα Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Μόντρεαλ) μας εξήγησε ότι οι τομείς της επιστημονικής της ειδίκευσης περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τον τομέα της Συγκριτικής Δημόσιας Πολιτικής ο οποίος



επικεντρώνεται στον αντίκτυπο των δικαστικών αποφάσεων κατά τη χάραξη δημόσιας πολιτικής στη Βόρεια Αμερική και στην Ευρώπη. Στη συνέχεια, έκανε μια σύντομη συγκριτική ανάλυση μεταξύ του Καναδικού Χάρτη Δικαιωμάτων και Ελευθεριών και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), καθώς και του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ) όσον αφορά την περιφερειακή συνταγματική αρχιτεκτονική τους σε ομοσπονδιακό και επαρχιακό επίπεδο. Έμφαση δόθηκε στα διαθέσιμα νομικά εργαλεία για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και αξιών σε περιπτώσεις σοβαρών παραβιάσεων ή συναφών κενών στην εφαρμογή τους. Εκτός από τα πολυάριθμα οικονομικά κίνητρα και τους μηχανισμούς επιβολής κυρώσεων μέσω αναστολής συστημάτων αναδιανομής εισοδήματος, υπογράμμισε δύο βασικά χαρακτηριστικά του καναδικού συστήματος προστασίας, τα οποία συνίστανται στα εξής:

- Στη «Ρήτρα Παρέκκλισης» την οποία δύνανται να επικαλεστούν η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση ή οι Κυβερνήσεις των επαρχιών για να θεσπίσουν αμφιλεγόμενους νόμους που παρακάμπτουν ή αναστέλλουν τα δικαιώματα των πολιτών για μέγιστη περίοδο έως και πέντε ετών, π.χ. το δικαίωμα στην απεργία, το δικαίωμα να φέρει ο εργαζόμενος θρησκευτικά σύμβολα κατά τη διάρκεια της εργασίας ή η δυσανάλογη ενίσχυση της προστασίας της Γαλλικής γλώσσας
- και στη «Διαδικασία Αιτήματος Γνωμοδότησης», μια διαδικασία μέσω της οποίας η ομοσπονδιακή κυβέρνηση ή οι κυβερνήσεις των επαρχιών μπορούν να υποβάλλουν ερωτήσεις στο Ανώτατο ή στο αρμόδιο Ανώτατο Δικαστήριο σε επίπεδο Επαρχίας, αντίστοιχα, σχετικά με διαφωνίες επί της νομικής συμβατότητας πολιτικών πρακτικών που αφορούν σοβαρά ζητήματα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων με ευρείες πολιτικές προεκτάσεις, π.χ. γάμος μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου.

Η **Maria Popova** (PhD Harvard 2006, έδρα Jean Monnet, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πολιτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο McGill και επιστημονική συνδιευθύντρια του κέντρου Jean Monnet του Μόντρεαλ) απάντησε σε ερώτηση σχετική με την ανάγκη να



υπάρξουν προτάσεις με σειρά εναλλακτικών λύσεων αναφορικά με ένα πιο μακροπρόθεσμο καθεστώς προστασίας για τους Ουκρανούς πρόσφυγες. Αποκρίθηκε ότι θεωρεί ότι τα ήδη κατοχυρωμένα δικαιώματα που προβλέπονται στη Συμφωνία Σύνδεσης με την Ουκρανία καθώς και η ενεργοποίηση της Οδηγίας 2001/55 για την Προσωρινή Προστασία συνιστούν ήδη επαρκή μέτρα προστασίας και ένταξης. Τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν εν τούτοις να επεκταθούν και να ενισχυθούν περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη την εν εξελίξει διαδικασία ένταξης της Ουκρανίας στην ΕΕ και την επιθυμία των περισσότερων Ουκρανών να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, όπως προκύπτει από τον σημαντικό αριθμό καταγεγραμμένων διελεύσεων των συνόρων προς την Ουκρανία.

Στη συνέχεια ακολούθησε ερώτηση αναφορικά με τις σημαντικότερες εναπομένουσες προκλήσεις στην ανωτέρω διαδικασία ένταξης οι οποίες σχετίζονται με διάφορους πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες. Η Μαρία Ρορονα υποστήριξε ότι, παρά την ενίοτε παρατηρούμενη πολιτική απροθυμία κατά την εφαρμογή των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων και την κοινά αποδεκτή παραδοχή για περαιτέρω αναγκαίες αλλαγές, η Ουκρανία έχει ήδη περιορίσει σημαντικά από το 2014 τη διαφθορά και έχει ενισχύσει επαρκώς το κράτος δικαίου, την κοινωνική ισότητα και την ισότητα των φύλων, καθώς και την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Το αποτέλεσμα αυτό έχει επιτευχθεί μέσω μιας νέας νομοθεσίας υψηλής νομικής ποιότητας καθώς και χάρη στη δραστήρια κοινωνία των πολιτών, στους θεσμούς τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και στη βοήθεια και χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ. Σύμφωνα με τη σχετική πρόταση της Μαρία Ρορονα, ένας μηχανισμός παρακολούθησης της διαδικασίας ένταξης στην ΕΕ θα μπορούσε να αποτρέψει αποτελεσματικά τα φαινόμενα οπισθοδρόμησης της φιλελεύθερης δημοκρατίας κατά το μεταπολεμικό στάδιο ανασυγκρότησης και να διασφαλίσει το πλαίσιο δημοκρατικής διακυβέρνησης σε περίπτωση μείωσης της σχετικής πολιτικής βούλησης της κυβέρνησης.

Και οι δύο καθηγήτριες σχολίασαν, κατόπιν ερώτησης, την άνοδο των ακροδεξιών κομμάτων και του δεξιού λαϊκισμού στην ΕΕ, διευκρινίζοντας ότι η εξωτερική διάσταση των εν λόγω κομμάτων φαίνεται να είναι αρκετά ήπια προς το παρόν (στήριξη της Melloni προς την Ουκρανία). Ωστόσο, όσον αφορά την εσωτερική τους διάσταση υπάρχουν φόβοι για ενδεχόμενο ανασταλτικό αποτέλεσμα στις νομοθετικές πρωτοβουλίες που προωθούν προοδευτικές πολιτικές σε επίπεδο ΕΕ, π.χ. ιδιότητα του γονέα στα ζευγάρια ΛΟΑΤΚΙ.



Όλοι οι Καθηγητές/τριες ανταποκρίθηκαν με ενδιαφέρον στην πρόταση της Αναπληρώτριας Καθηγήτριας και Ακαδημαϊκής Υπεύθυνης του προγράμματος Δέσποινας Αναγνωστοπούλου για το ενδεχόμενο συνεργασίας των ανωτέρω Πανεπιστημίων με το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και σε μελλοντική τους συμμετοχή σε συνέδρια στα πλαίσια των προγραμμάτων Jean Monnet.

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας έκδοσης, δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντανακλά τις απόψεις μόνον των δημιουργών, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει ουδεμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτό.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.



Co-funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union